

Outi Korhonen

Onko kansainvälinen institutionalisaatio aikansa päässä?¹

Kansainvälisiin instituutioihin sekä niiden hallinnollisiin teknologioihin, joihin myös globaali oikeus kuuluu, kohdistuu valtavia paineita. Erilaisten kansainvälisten järjestöjen jäsenyyksistä haetaan eroa, niiden peruseriaatteita kyseenalaistetaan ja niiden arvovaltaa nakertavat mitä erilaisimmat arvostelut ja kilpailevat näkemykset. Tässä artikkelissa tarkastellaan globaalin institutionalisaation nykytilaa tutkimuksen ja viimeaikaisten yhteiskunnallisten tapahtumien valossa.

Kansainväliset organisaatiot ja järjestöt lisääntyivät huimasti 1900-luvulla ja harjoittavat nykyisin globaalia hallinnointia muunmuassa turvallisuuden, talouden, terveyden, ympäristön, ihmisoikeuksien, työvoiman, kaupan, kuluttajasuojan ja investointien sektoreilla. 1900-lukua voidaan pitää kansainvälisten järjestöjen luomisen tai institutionalisaation aikakautena. Nyt *Brexitin*, trumpismien ja muiden populististen mielenilmauksien jälkeen on syytä kysyä, onko kansainvälisen institutionalisaation kulta-aika tai ainakin jonkinlainen sykli tullut päätökseensä. On tuskin epäilystäkään, että instituutiot ja järjestöt ovat osa *establishmentiä*², johon populistinen kritiikki ja asiantuntijavallan arvostelu kohdistuvat.

Kansainvälisen järjestöt, organisaatiot eli instituutiot voivat olla hyvin erilaisia – järjestäytyneitä järjestöjä tai löyhiä verkostoja. Tässä ei kuitenkaan keskitytä määrittelemään järjestötyyppejä tai näiden käsitteiden nyansseja sen tarkemmin vaan analysoidaan järjestöjen luomiseen (institutionaalisaatioon) ja sen kaikenlaisiin tuotteisiin (järjestöihin ja niiden kehittämiin hallinnan teknologioihin) kohdistuvia odotuksia, paineita ja haasteita uuden tutkimuksen valossa. Esimerkkeinä tunnetuimmista järjestöistä mainittakoon ainakin kansainväliset hallitusten väliset järjestöt, joiden jäseniä ovat valtiot (kuten Yhdistyneet kansakunnat, Euroopan unioni, Kansainvälinen valuuttarahasto), jotka voidaan erottaa vähemmän tunnetuista, muista kansainvälisistä järjestöistä, joilla on hyvin paljon valtaa kuten

¹ Kiitän Tieteen päivien 2017 järjestäjiä, aihetta käsitellyttä paneelia ja International Panel of Social Progress:in jäseniä.

² Ks. Chopin, Thierry, The "Populist Moment": Towards a "Post-Liberal" Europe?, *European Issues* no 414 (2016), 1-8, s. 1

vaikkapa *The Internet Corporation for Assigned Names and Numbers* (ICANN), joka hallinnoi internetiä tai Punaisen ristin kansainvälinen komitea (ICRC), joka koordinoi valtioiden ja toisaalta kansallisten yhdistysten toimintaa humanitaarisen avun ja sääntelyn alueilla ja jolla on erityisasema YK:ssa. Näistä voidaan jälleen erottaa kansainväliset kansalaisjärjestöt (kuten *Amnesty International*, *Greenpeace* jne), taloudelliset järjestöt sekä julkisia ja yksityisiä tahoja edustavat hybridijärjestöt.³ Kansainvälisiin järjestöihin tai niiden pääelimiin lukeutuvat myös kansainväliset tuomioistuimet, joita laskutavasta riippuen on vähintään kaksi tusinaa. Ne ovat tuottaneet jo yhteensä yli 37,000 sitovaa tuomiota kansainvälisen kaupan, ihmisoikeuksien, immateriaalioikeuden ja kansainvälisen rikollisuuden kysymyksissä.⁴ Arvioin seuraavassa kaikenkattavien instituutioiden ja yleensä koko institutionalisaation nykytilaa.

1. Kansainvälisten järjestöjen merkitys ja haasteet

Olivatpa ne millaisia tahansa, kansainvälisten järjestöjen toimintaa dominoivat pääosin rikkaan Pohjoisen valtiot ja/tai rikkaista valtioista peräisin olevat yksityiset tahot. Kansainvälisen sosiaalisen edistyksen paneelin (*International Panel of Social Progress*) vuoden 2017/2018 raportti⁵ kertoo, miten kansainvälinen ja globaali hallinta lisääntyy omien työkalujensa – muunmuassa kansainvälisten järjestöjen luoman ja käyttämän oikeuden -- siivittämänä. Yli 200 yhteiskunta-, talous- ja oikeustieteen edustajasta kootun paneelin tarkoituksena on ollut tehdä tieteellinen arviointi globaalista yhteiskunnallisesta edityksestä sekä listata tieteeseen perustuvia suosituksia tulevaisuutta varten. Eräs paneelin tutkijaryhmä⁶ on keskittynyt nimenomaan kansainvälisten järjestöjen toimivuuden ja toimimattomuuden kartoittamiseen ja suositusten määrittelyyn.

Paneelin tulokset sekä yhteiskunnallisen edityksen yleistilan että kansainvälisten järjestöjen suhteen sisältävät sekä terävää kritiikkiä että uudistusnäkymiä. Kansainvälisiä järjestöjä kritisoidaan muunmuassa niiden (1) kykenemättömyydestä hyödyntää paikallista ja hiljaista tietoa tai edes saada kosketusta näihin. Lisäksi todetaan, että (2) järjestöt näyttävät usein

³ International Panel on Social Progress, Report of the International Panel on Social Progress, draft report available for commentary (2017), <https://www.ipsp.org>; final report to be published electronically by ipsp.org; in hardcopy by Cambridge University Press (2018), luku 11, johdanto

⁴ Alter, Karen, *The New Terrain of International Law: Courts, Politics, Rights* (Princeton University Press 2014), s. 4

⁵ IPSP raportti 2017/2018, ks. viite 3

⁶ IPSP raportti, 2017/2018, ks. viite 3

kaukaisina ja (3) äänensä kuuluville saaminen (*access*) niissä on monen kompromissin ja hallinnollisen esteen takana. Todetaan, että kansainvälisten järjestöjen tarjoamat (4) keskustelufoorumit ovat muodollisuudessaan vieraantuneet koetusta todellisuudesta ja (5) niiden ritualisoituneet debatit turhauttavat osallistujia. Lisäksi (6) aikaansaadut asiakirjat (kuten kansainväliset sopimukset) ovat usein pienimmän yhteisen nimittäjän – tai pahimmillaan tahallisen epäselkeyden ja moniselitteisyyden – ilmaisuja. Näin ollen (7) järjestöt näyttävät lujittavan hallinnan tekniikoita ja rakenteita, jotka nojaavat globaalin pohjoisen ja siellä sijaitsevien geopolitiittisten ja finanssikeskusten normatiiviseen valtaan. Kansainvälisen oikeuden kannalta järjestöt epäonnistuvat, sillä epäoikeudenmukaisten rakenteiden lujittaminen vesittää päämäärät ja tavoitteet rauhasta, yhdenvertaisuudesta ja kaikkien oikeudesta edistykseen.⁷ IPSP-paneelin raportissa on käyty läpi monenlaista kritiikkiä. Esimerkkinä erityisesti kehitysmaista ja niin sanotun globaalin etelän näkökulmasta usein esille nouseva huoli, jota heijastelee myös seuraava lainaus eräältä YK:n reformipyrkimyksiä kommentoivalta ruotsalaistutkijalta:

“(...) yhteisen mutta eriytetyn vastuun periaatteen alaisuudessa taloudellisesti ja sotilaallisesti heikot valtiot on alistettu vahvoille valtioille; tuloksena on, että heikot valtiot ovat kolonisoidussa tilassa, ne eivät voi omista lähtökohdistaan määritellä mikä tai mitkä asiat uhkaavat kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta eivätkä vahvemmat valtiot toisaalta ota kunnolla huomioon niiden aitoja huolenaiheita määritellessään globaalia turvallisuutta ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta.”⁸

Näiden kritiikkien valossa lienee helpompi ymmärtää viimeaikaisia huolestuttavia kehityskulkuja kansainvälisen oikeuden, kansainvälisten suhteiden ja erityisesti kansainvälisen institutionalisaation alueella. Esimerkiksi useat valtiot ovat ilmoittaneet tai uhanneet, että eroavat kansainvälisen rikostuomioistuimen jäsenyydestä. Etelä-Afrikan tasavallan lisäksi ainakin Burundi, Kenia, Chad, Keski-Afrikan tasavalta ja Kongon demokraattinen tasavalta ovat nousseet esille mahdollisten eroamispyrkimysten takia.⁹ Jo

⁷ IPSP raportti 2017/2018, luku 11, ks. viite 3

⁸ Malla, Katak, UN Security Council and Global Security, 12 Asian Yearbook of International Law 2005-2006, 31 – 56 (2007), s. 31

⁹ Kansainvälinen rikostuomioistuin on saanut liikanimen 'International Caucasian Court' onnistuttuaan tuomitsemaan vain afrikkalaisia. Ks. esim. Krever, Tor, Africa on the Dock: On ICC Bias, Critical Legal Thinking, Law and the Political (30 Oct 2016), <http://criticallegalthinking.com/2016/10/30/africa-in-the-dock-icc-bias/> (käyty 24.1.2017);

pitkään vallinnut Venäjän ja Euroopan unionin välirikko vastavuoroisine sanktioineen heikentää myös muiden Euraasian instituutioiden toimintamahdollisuuksia ja luo epävakautta kaikille toimijoille. Euroopan unionin yleinen heikkeneminen sekä sisäisten että ulkoisten paineiden puristuksessa tarkoittaa unionille ja muille Euroopan instituutioille vaikeita aikoja. Sisäisiin paineisiin kuuluvat esimerkiksi Puolan ja Unkarin Euroopan yhteisiä periaatteita haastavat perustuslailliset uudistukset, yleinen populismin nousu, eurooppalaista pankkisektoria pitkään vaivanneet ongelmat sekä pakolaiskysymyksen epätyytyttävät ratkaisuyritykset. Ulkoisiin paineisiin kuuluvat Venäjän Ukraina-politiikan lisäksi ainakin presidentti *Donald Trumpin* johtaman Yhdysvaltojen suhteiden epävarmat näkymät, joista yksi konkreettisimmista lienee paljon odotetun ja valtavasti institutionaalista energiaa vuodesta 2014 käytyjen neuvottelujensa aikana kuluttaneen Transatlanttisen kauppaja- ja investointisopimuksen (TTIP:n) todennäköisesti varsin synkkä kohtalo. Myös Kiinan suhtautuminen kansainvälisiin tuomioistuinratkaisuihin yleisesti tai erityisesti kiistassaan Filippiinien kanssa nostaa monenlaisia kysymyksiä.¹⁰ Kiinan ja BRICS-valtioiden perustamat perinteisten Bretton Woods-instituutioiden (Maailmanpankki ja Kansainvälinen valuuttarahasto) kanssa kilpailevat kehitysrahoituslaitokset (kuten *Asian Infrastructure Investment Bank*) kertovat toisaalta instituutioiden lisääntymisestä mutta toisaalta niiden takana on myös turhautuminen kenttää hallinneita globaaleja pankkeja ja rahastoja kohtaan. Taustalla on lisäksi tarve toimia Kiinan ja kehittyvien markkinoiden omista lähtökohdista irrallaan globaalin pohjoisen kontrollista.¹¹ Paljon mediahuomiota saaneet Filippiinien presidentin julkilausumat kansainvälisistä järjestöistä ovat myös terävyydessään ja sävyssään omaa luokkaansa. Presidentti *Rodrigo Duterte* on lisäksi myös uhkaillut jättää YK:n jäsenyyden.¹² Nämä ja monet muut synkät pilvet ovat kasautuneet liberaalien instituutioiden taivaalle Trumpin julistusten ja Brexitin lisäksi.¹³

Sengupta, Somini, As 3 African Nations Wow to Exit, International Court Faces Its Own Trial, The New York Times (Oct. 26, 2016)

¹⁰ Ks. esim. Phillips, Tom, Beijing rejects Tribunal's ruling in the South China Sea case, The Guardian (12 Jul 2016), <https://www.theguardian.com/world/2016/jul/12/philippines-wins-south-china-sea-case-against-china> (käyty 24.1.2017)

¹¹ Economist (The) (S.R.), Why China is creating a new 'World Bank' for Asia, The Economist (11 Nov 2014), <http://www.irinnews.org/opinion/2016/06/17/exclusive-ethical-failure---why-i-resigned-un> (käyty 16.1.2017)

¹² Ks. esim. BBC (The), Philippines' Rodrigo Duterte threatens to leave UN, BBC (21 Aug 2016), <http://www.bbc.com/news/world-asia-37147630> (käyty 24.1.2017)

¹³ Chopin 2016, ks. viite 2

Esimerkeistä voidaan päätellä, että monille hyvin erilaisille tahoille ja toimijoille kansainväliset järjestöt edustavat maailmassa samaa liberaalia kansainvälistä *establishment*ä, jota Yhdysvaltain presidenttiehdokas *Hilary Clinton* edusti puolelle kansastaan ja mikä osaltaan johti hänen häviöönsä vaaleissa. Kuten New York Times kertoi: Kyseessä oli ”valtava tappio niille establishmentin (Trumpia vastaan) kokoamille sekä liike-elämää että virkakoneistoa edustaville voimille, jotka olivat päässeet yhteisymmärrykseen kaikesta aina kauppasioista maahanmuuttoon (...) Se oli päättäväinen voimannäyttö laiminlyödyltä koalitiolta, joka koostui pääosin valkoisista työväenluokan edustajista ja ruumillisen työn tekijöistä (*blue-collar*); he kokivat, että lupaus yhdysvaltalaisesta unelmasta oli karannut heidän ulottuviltaan globalisaation ja monikulttuurisuuden vuosikymmenten saatossa.”¹⁴ Trumpin yksinkertaistavaa logiikkaa mukailen: *Establishment*illä on ollut vuosikymmenet aikaa näyttää, mihin se pystyy ja korjata asiat mutta useat ihmiset kokevat, että on menty huonompaan suuntaan.¹⁵

Yleisesti ei kuitenkaan kielletä, etteivätkö kansainväliset järjestöt -- koko kansainvälinen institutionalisaatio – olisi myötävaikuttanut ainakin niin sanotuista vanhoista sodista¹⁶ pääsemiseen sekä globaalin ja kansallisen yleisen järjestyksen (*ordre public*) ylläpitämiseen. Euroopan unionin tavoin niin Kansainliitto kuin Yhdistyneet kansakunnat, Maailman kauppajärjestö (WTO), merioikeusregiimi, Bretton Woods-instituutiot ja Natokin perustuvat ajatukselle, että valtioiden taloudellinen ja/tai diplomaattinen ja/tai sotilaallinen keskinäisriippuvuus minimoi sodan todennäköisyyden. Kansainvälisten järjestöjen perustamissopimuksissa tämä keskinäisriippuvuus on pyritty hakkaamaan kiveen. Naton pääsihteerin Lordin *Robertson* kiteytti turvallisuuden ja keskinäisriippuvuuden ideologian kuvaillessaan EU:n syntyä juhlapuheensa alussa seuraavasti:

”Kun *Robert Schumann* ja *Jean Monnet* ehdottivat Euroopan hiili- ja teräsyhteisöjen luomista heidän visionsa ulottui pitkälle pelkän eurooppalaisen valtiosopimuksen tuolle puolen. He

¹⁴ Flegenheimer, M. & Barbaro, M., Donald Trump Is Elected President in Stunning Repudiation of the Establishment, The New York Times (9 Nov 2016), <http://www.bbc.com/news/world-asia-37147630> (käyty 24.1. 2017) (käännös kirjoittajan)

¹⁵ Id.

¹⁶ Vanhat ja uudet sodat, ks. esim. Kaldor, Mary, *New and Old Wars* (Stanford University Press 1998), passim; myös Korhonen, Outi, *Deconstructing the Conflict in Ukraine*, 16 *German Law Journal* s. 432 - 478 (2015), passim

ymmärsivät täysin, että taloudellinen keskinäisriippuvuus rakentaisi hyvinvointia ja luottamusta (...) He käsittivät erinomaisesti, että keskinäisriippuvuus suosisi turvallisuutta.”¹⁷

Nykyiset kansainväliset järjestöt eri muodoissaan edustavat keskinäisriippuvuuteen nojaavaa maailmankuvaa.

2. Institutionalisaation luonteesta johtuvat haasteet

Harvardin kansainvälisen oikeuden professori ja Institute of Global Law and Policy’n johtaja *David Kennedy* kirjoitti jo 1980-luvulla kansainvälisten instituutioiden haasteista.¹⁸ Instituutioiden tehtävänä on muuntaa sodat ja sotien aiheuttajat kiistoiksi, joista voidaan neuvotella ja joita voidaan prosessoida muodollisten sääntöjen mukaisissa rutiineissa. Kennedyn mukaan samalla kiistat kuitenkin dekontekstualisoidaan – eli nostetaan irti eletyn maailman yhteyksistään.¹⁹ Kääntöpuolena on, että instituutioiden irrallistavat (dekontekstualisoivat) käytännöt pelkistävät rauhan sodan välttelyksi ja kiistojen prosessoinniksi. Positiivisen rauhan tavoitteesta jää jäljelle vain negatiivisen rauhan tai vakauttamisen luuranko. Tällöin todellinen poliittinen keskustelu ja varsinkin toiminta kohti positiivista rauhaa eli työskentely oikeudenmukaisen maailmanjärjestyksen hyväksi ja todellisten mahdollisuuksien luominen vähäosaisille etäännyty hyvin kauas instituutioiden todellisuudesta. Niiden koetaan vieraantuvan ja elävän omaa elämäänsä. Liberaalisen legalismin haasteita käsittelevässä kirjoituksessaan *Florian Hoffmann* ilmaisee asian seuraavasti: Instituutioissa ”julkinen hallinta muokkautuu teknokraattisen sääntelyn välineeksi ja demokratia tarkkaan kontrolloiduksi etukiistojen välitystoiminnaksi (...) immunisoiden valtion ja ‘kansainvälisen yhteisön’ tulojaollisten uudistusten politiikkaa vastaan.”²⁰

¹⁷ Robertson (Lord) (NATO Secretary General), Security and Interdependence (puhe), North Atlantic Treaty Organisation, Institute française de relations internationales (IFRI) (4 Nov. 1999), ks. http://www.nato.int/cps/iw/natohq/opinions_27506.htm?selectedLocale=en (käyty 15.1.2017) (käännös ranskasta kirjoittajan)

¹⁸ Kennedy, David, The Move to Institutions, 8 *Cardozo Law Review*, s. 841-988 (1987)

¹⁹ Kennedy 1987, s. 981, ks. viite 18

²⁰ Hoffmann, Florian, International Legalism and International Politics (Chapter 46), teoksessa Orford, A., Hoffmann, F. & Clark, J. (toim.), *The Oxford Handbook of the Theory of International Law* (Oxford University Press 2016) 954 – 984, s. 971

Martti Koskenniemi on käsitellyt näitä syvällisiä ongelmia kutsuen niitä myös liberaalin oikeuden perustaan liittyväksi, eksklusivaksi väkivallaksi (foundational violence of law).²¹ Kosovoon suunnatusta interventtiosta (1998-1999) käytyä kansainvälistä keskustelua analysoidessaan Koskenniemi esittää uuden normaalin syntyneen kansainvälisten juristien ja hallinnoijien institutionaalisissa diskursseissa kylmän sodan jäätyä taakse. Kun länsivaltojen sotilaallinen voimankäyttö otetaan osaksi juridista hallinnon diskurssia eli se muutetaan schmittiläisestä poikkeuksesta uudeksi normaaliksi, "tämä uusi normaali, kuten mikä tahansa normaali, kätkee puolestaan varjoihin oman perustavan väkivaltansa (founding violence)."²² Koskenniemi jatkaa kuvailemalla, miten globaalin järjestelmän rakenteellinen, perustasta kumpuava väkivalta ilmenee 30 tuhannen lapsen päivittäisenä menehtymisenä; se tulee esille myös verrattaessa maailman rikkaimpien ja köyhimpien varallisuuseroja, jotka osoittavat noin 600 miljoonan köyhimmän ihmisen varallisuuden olevan tuskin kahdeksasosaa maailman 200 rikkaimman perheen varallisuudesta.²³ Vaikka kansainväliset hallinnoijat instituutioissaan pyrkivät toimimaan rauhaan pakottamiseksi ja terrorismin kitkemiseksi mitä erilaisimmissa tilanteissa, ne eivät kuitenkaan koskaan käsittele "rotusopua Los Angelesissa eivätkä leimaa terrorismiksi sellaista immateriaalioikeusjärjestelmää, joka sallii tuhansien afrikkalaisten marssia enneaikaiseen hautaan sukupuolitautilien takia."²⁴ Koskenniemi osoittaa, kuinka uutta normaalia edustava voimankäytön moraalioikeudellinen diskurssi häivyttää "näkymättömiin globaalin tulonjakojärjestelmän äärimmäisen epäoikeudenmukaisuuden rajatessaan sen yksityisen, epäpoliittisen, luonnollisen ja historiallisen kehityksen aikaansaamiin (...) oikeuden ennakkoehtoihin, joihin oikeus ei juuri siksi (niiden ennakkoehtoisuuden vuoksi) voi puuttua."²⁵

Mikä koskee kansainvälistä oikeutta, koskee myös kansainvälisiä instituutioita, koska oikeus on niiden tärkein hallinnollinen teknologia.²⁶ Kennedy kuvailee oikeuden roolia instituutioiden hallinnossa; hän toteaa sen olevan "fasilitaattori, prosessien muokkaaja, mekanismi ja foorumi. Lain viitoittamat prosessit lupaavat poliittisia debatteja ilman

²¹ Koskenniemi, Martti, 'The Lady Doth Protest Too Much': Kosovo and the Turn to Ethics in International Law, 65 *The Modern Law Review*, 159 - 175 (2002), s. 171- 73

²² Id.

²³ Id.

²⁴ Id. s. 172

²⁵ Id. (käännös kirjoittajan, sulut sisältöineen lisätty)

²⁶ Määrittelystä ks. IPSP raportti 2017/2018, Introduction, ks. viite 3; ks. yleisesti myös Halliday, T. & Shaffer, G. (toim.), *Transnational Legal Orders* (Cambridge University Press 2015), s. 3 - 72

räjähdyksiä. Institutionalisaation puitteissa kansainvälinen oikeus voi näyttäytyä vuoroin vahvana, vuoroin joustavana; poliittisen pelin yläpuolelta se voi lopettaa kiistat mutta toisaalta se voi vain odottaa nöyrästi kulisseyksissä palvelien ja strukturoiden poliittista debattia, kun sitä tarvitaan.²⁷

Kun käytettävissä olevat teknologiat ja niistä johdetut työkalut eivät pääse käsiksi ennakkoehdoiksi rajattuihin ongelmiin, prosessit rajoittuivat ja irtoavat kokonaisvaltaisesta kontekstistaan.²⁸ Instituutioiden rutiineissa konkreettiset kysymykset pääosin delegoidaan ja 'fasilitoidaan' jonnekin muualle – paikallisiin prosesseihin, 'kentälle', jonne kansainvälinen instituutio ei näe eikä yletä. Jos ongelmia ilmenee, vastuun ja tilivelvollisuuden mekanismit tuottavat *Kompass*-tapauksen tavoin syntipukin tai yksittäisen kömmähdyksen tunnustamisen mutta eivät ulotu perustavaan, rakenteelliseen vinoumaan.²⁹ Kansainvälisten järjestöjen ominaisin toiminta keskittyy anarkian ja tyrannian torjumiseen yleisellä tasolla eikä jalkaudu systemaattisen arkisen vääryyden konkreettiseen oikaisemiseen.³⁰

Toki periaatteellisella tasolla kansainväliset järjestöt tarjoavat jäsenilleen keskustelu- ja päätöksentekofoorumeja suvereenin tasavertaisuuden periaatteella lähes kaikilla yhteiskuntaelämän sektoreilla. Muodollinen tasa-arvoisuus ei kuitenkaan vaikuta riittävästi käytännön lopputuloksiin, kun vahvojen intressit ja yleiset suuntaviivat dominoivat. Institutionalisaation ominaispiirteisiin kuuluu osana myös järjestöjen jatkuva uudistaminen (reformismi). Vuosikymmenien ajan on pyritty lisäämään vaikutusmahdollisuuksia, osallistumista ja pragmaattista paikallistietoisuutta erityisesti kehitysmaakysymyksissä. Kuitenkin esimerkiksi kansainvälisellä finanssisektorilla Maailman valuuttarahaston ja G-20:n ryhmän toimintaa kritisoidaan merkittävästä vallan asymmetriasta vailla muutosta.³¹ Suurten ja merkittävien instituutioiden ajoittaiset reformit tuskin tuntuvat niiden 'loppuasiakkaiden'

²⁷ Kennedy 1987, s. 985 – 986, (käännös kirjoittajan), ks. viite 18

²⁸ Erityisesti feministiset oikeusteorioiden nostaneet esille kokonaisvaltaisen kontekstualisoinnin merkitystä. Ks. esim. Charlesworth, Chinkin & Wright 1991, s. 613; myös Korhonen 2015, s. 453

²⁹ Ks. Guardian (The), The Whistleblower who exposed sexual abuse by peacekeepers is exonerated, The Guardian (18 Jan 2016), <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/18/un-whistleblower-who-exposed-sexual-abuse-by-peacekeepers-is-exonerated> (käyty 15.1.2017); tähän palataan tarkemmin jäljempänä; ks. myös International Law Association (ILA), Accountability of International Organisations, Berlin Conference Final Report (2004), www.ila-hq.org/.../6B708C25-4D6D-42E2-8385DADA752815E8 (käyty 15.1.2017); perustan väkivallasta; myös Koskeniemi 2002, ks. viite 21

³⁰ Kennedy 1987, s. 983, ks. viite 18

³¹ IPSP raportti 2017/2018, luku 11, ks. viite 3

eli tavallisten ihmisten arjessa vaikka institutionaaliset toimijat ponnistelevat väsymättömästi ja vilpittömin mielin.³²

3. Onko joidenkin institutionaalisten aitojen takana vihreämpää ruohoa?

Sosiaalisen edistyksen paneeli (IPSP) tarkasteli kansainvälisten järjestöjen saavutuksia ja haasteita erityisesti kuudella osa-alueella: Ihmisoikeuksien, terveyden, konfliktien ja terrorismin, immateriaalioikeuksien, ympäristön ja ilmastonmuutoksen, naisten aseman ja siirtolaisuuden osa-alueilla. Näitä tarkasteltiin esimerkinomaisesti järjestöjä käsittelevässä luvussa ja kokonaisraportin puitteissa, joka käy läpi parisen kymmentä sosiaalisen elämän aluetta ja niiden ristikkäisiä teemoja. Eroja havaittiin eri hallinnan alueiden ja järjestötyyppien välillä. Kuitenkaan ne eivät ole niin suuria tai perustavanlaatuisia kuin voisi olettaa. Esimerkiksi kansainvälisiä kansalaisjärjestöjä (INGOs) pidetään usein emansipatorisina (ihmisten henkilökohtaista vapautumista edistävinä) ja niiden tarkoitusperät nähdään usein jaloina ja pyyteettöminä. Kuitenkin suurten globaalien kansalaisjärjestöjen johtoporras, käytänteet ja tavoitteet ovat usein peräisin globaalista pohjoisesta ja myös niiden kohdalla on siten tarpeen kysyä, kuinka hyvin ne edistävät globaalin etelän tai muiden heikompien tahojen omia pyrkimyksiä vai saattavatko ne jopa halvauttaa paikallista järjestäytymistä köyhissä olosuhteissa – jolloin heikommista ja köyhemmistä tahoista tulee vain toiminnan kohteita vailla omaa täysimääräistä aktiivista toimijuutta.³³

Erityisesti ihmisoikeuksien ala saatetaan jopa samastaa sosiaalisen edistyksen käsitteeseen ja usein tarjotaankin evankelissävyysesti editoitua tarinaa ihmisoikeuksien synnystä, universaalisuudesta ja vaikuttavuudesta.³⁴ Paneeli totesikin, että kansainvälisistä ihmisoikeuksista on tullut sosiaalisen edistyksen valtakurssi ja ne ovat levinneet halki institutionaalisen kentän kansainvälisiin, ylikansallisiin ja paikallisiin organisaatioihin vähintäänkin kiitettävästi. Ei ole montakaan asiaa, mitä ei voisi käsitellä ihmisoikeuskysymyksenä – jonkun tai joidenkin henkilöiden tai ryhmien oikeuksien tai

³² Ks. Kennedy, David, *The Dark Sides of Virtue, reassessing international humanitarianism*, s. xiv – xx (Princeton University Press 2004)

³³ Id.

³⁴ Halme-Tuomisaari. M. & Slotte, P. (toim.), *Revisiting the Origins of Human Rights*, s. 1 – 38 (Cambridge University Press 2016)

vapauksien laajuuden mittaamisena suhteessa valtion intresseihin. Toisaalta kritiikki ihmisoikeuksien toimivuutta kohtaan on myös kasvanut perustuen muunmuassa niiden vaikuttavuuden rajoittuneisuuteen (esimerkiksi naisten asioissa), niiden pohjois-keskisyyteen, vanhentuneeseen institutionaaliseen arkkitehtuuriin (pällekkäisyyksiin ja jakolinjoihin) sekä strategioihin, jotka eivät ole kehittyneet geopoliittisen moninapaisuuden edellyttämällä tavalla, vastanneet erikoistumisalojen sirpaloitumisen (fragmentaation) tai uusien teknologioiden asettamiin haasteisiin.³⁵

Ajankohtainen esimerkki on myös siirtolaisuus- ja pakolaisuuskysymysten hallinta, joka on toisella tavalla puutteellista. Maailman noin 50 miljoonasta kotinsa jättämään joutuneesta ihmisestä 20 miljoonaa on pakolaisia, joista 85% majoittuu globaalin etelän kehitysmaiden alueilla erittäin huonoissa olosuhteissa.³⁶ Tämä johtuu siitä, että kansainväliset järjestöt vahvistavat globaalin pohjoisen sekä perinteisiä että uusia *non-entrée* (sisäänpääsyn estäviä) strategioita kuten esimerkiksi EU:n päätökset tai Suomen poliittisesti ohjailut turvapaikkahakemusten tulokset hyvin osoittavat. Viimeaikoina pohjoisen rikkaat valtiot ovat pyrkineet solmimaan yhteistyösopimuksia alkuperä- ja kauttakulkuvaltioiden kanssa, jotta nämä estävät pakolaisvirran kohti kehittyneitä valtioita.³⁷ Menetelmiin kuuluvat muunmuassa diplomatia, rahalliset palkkiot, pakolaisten kulun estämiseen kehitettyjen välineiden, teknologian ja koulutuksen vienti, omien asiantuntijoiden lähettäminen, yhteinen toimeenpano sekä kansainvälisten kiinniottajatoimijoiden (interseptorien) asettaminen.³⁸ Köyhän etelän valtioissa majoilevat 85% pakolaisista joutuvat oloihin, joissa heidän liikkumavapautensa kielletään, heidät varastoidaan leireille, joissa ruokavalio ei täytä minkäänlaisia ravintosuosituksia, yksin jääneistä lapsista ei huolehdi, kaikenlainen väkivalta on yleistä, uhkailu, pidätykset, kiduttaminen ja jopa tapot ovat tavallisia. Koulunkäyntimahdollisuutta ja siten toivoa paremmasta tulevaisuudesta leirien jälkeen ei juurikaan ole. Pakolaisista 15% oleskelee pohjoisen valtioissa oloissa, joihin usein sisältyy pidättäminen, leireissä säilyttäminen, oikeuden työhön sekä oikeuden perhe-elämään ja perheen yhdistämiseen kieltäminen.³⁹ Oikeusvaltioiksi itsensä mieltävät eurooppalaiset

³⁵ IPSP raportti 2017/2018, luku 11, ks. viite 3; myös Koskenniemi 2002, ks. viite 21

³⁶ Id. ja Gammeltoft-Hansen, T. & Hathaway, J., Non-Refoulement in a World of Cooperative Deterrence. 53 Columbia Journal of Transnational Law no. 2 (2015), 235–84, s. 242

³⁷ Gammeltoft-Hansen & Hathaway, id.

³⁸ Id. s. 243

³⁹ Id.

hyvinvointiyhteiskunnat ryhtyvät yksi toisensa jälkeen kilpailemaan vähiten turvapaikanhakijoita houkuttelevan maan maineesta.⁴⁰

Erään esimerkin haasteista muodostavat monitahoiset ongelmat kuten ihmiskauppa, jota voidaan kutsua myös moderniksi orjuudeksi.⁴¹ Vaikka orjuus ja orjakauppa ovat parin vuosisadan ajan olleet universaalin toimivallan alaisia rikoksia ja vaikka ihmiskauppa erityisesti 1900-luvulla jo Kansainvälisen työjärjestön (ILO) toimesta mutta 1990-luvulla myös YK:n, EU:n, näiden jäsenvaltioiden ja monien huomattavien kansalaisjärjestöjen toimesta on pyritty voimakkaasti kitkemään kriminalisoinnin ja erilaisten toimintaohjelmien avulla, silti maailmassa on ILO:n tilastoihin pohjautuen edelleen noin 21 miljoonaa pakkotyössä raatavaa kaupattua orjaa.⁴² Rikosprosessien keinot ovat auttaneet maailmanlaajuisesti vain muutamaa tuhatta, koska oikeudellisten kriteerien ja todistustaakan täyttäminen vallitsevissa olosuhteissa on tutkijoiden mukaan lähes mahdotonta.⁴³ Todistelun vaikeus, kalleus ja kansainväliset etäisyydet kohottavat sekä uhrien että viranomaisten toimintakynnyksen huippuunsa, kun osoitettava on rikoksen järjestäytynyt luonne, hyväksikäyttöä, petollisten keinojen käyttö ja usein lisäksi pohdittava, kuinka aito, informoitu tai pakotettu uhrin mahdollinen suostumus oli ja mikä sen vaikutus voi olla tapauksen luonteeseen.⁴⁴ Vaikka määränpäävaltioiden poliisi- ja oikeusviranomaiset keskittäisivät resurssinsa ihmiskaupan tutkimiseen ja syytteiden nostamiseen, ehtisi uusia tapauksia syntyä nopeammin kuin entiset saataisiin käsiteltyä. Kyse on nimenomaan systeemisestä ongelmasta, jota yksilöityä prosessointia edellyttävä ihmis- ja rikosoikeudellinen järjestelmä ei pysty poistamaan. Kun määränpäävaltioiden toimintaan lisätään estävät toimet lähtömaissa, ei kuitenkaan päästä aina kovinkaan paljon pitemmälle. On osoitettu, että monet ihmiskaupan vastaiset toimintaohjelmat ovat estäneet erityisesti naisten ja tyttöjen vapaata liikkuvuutta. Ne ovat toisinaan suorastaan vahvistaneet patriarkaalisia rakenteita ja valtaa, kun ihmiskaupan pelon uhalla naisten ja tyttöjen työperäinen maastamuutto ja muu kansainvälinen liikkuminen nähdään epäilyttävänä, heiltä

⁴⁰ Tanner, Arno, Overwhelmed by Refugee Flows, Scandinavia Tempers its Warm Welcome, Migration Information Source (16 Feb 2016), <http://www.migrationpolicy.org/article/overwhelmed-refugee-flows-scandinavia-tempers-its-warm-welcome> (käyty 15.1.2017)

⁴¹ Borg Jansson, Dominika, Modern Slavery, A Comparative Study of the Definition of Trafficking in Persons (Brill/Nijhoff 2015), passim

⁴² Id. s.1

⁴³ Id. s. 340

⁴⁴ Id.

vaaditaan todisteita tai jopa miespuolisen perheenjäsenen lupaa tai saattamista. Ilman näitä heidät saatetaan pidättää, varastoida keskuksiin, palauttaa tai hälyttää paikalle juuri niitä kotopuolen patriarkaatin edustajia (aviopuolisoita, vanhempia, heimopäälliköitä tai vastaavia), joita välttääkseen naiset tai tytöt ovat alunperin lähteneet liikkeelle.⁴⁵ Kansainvälisen järjestelmän asymmetriset valta- ja varallisuusrakenteet – jotka tuottavat ihmiskaupan ja orjuuden tapaisia vääryyksiä – eivät korjaannu mainitunlaisten hallinnan teknologioiden, toimintaohjelmien ja seuraamuspelotteiden keinoin.

5. Pinnallisen reformismin ja rakenteellisten haasteiden ristiriidat

Susan Block-Liebin ja Terence Hallidayn tutkimukset ovat osoittaneet, että muodollinen edustus ja prosessuaalinen oikeudenmukaisuus eivät käytännössä johda konkreettiseen ja aitoon osallistamiseen.⁴⁶ Globaalien keskusten ulkopuolelta tulevat erilaiset mielipiteet, näkemykset ja vaihtoehdot eivät näytä vaikuttavan instituutionaalisten prosessien lopputulemiin esimerkiksi päätösten, sopimusten tai normien muodossa.⁴⁷ Kuten Halliday ja Block-Lieb toteavat, instituutioissa vaikuttavien "(v)altioiden intressien valtava eroavaisuus ja asiantuntijavaikuttamisen variaatiot yhdistettyinä työskentelyprosesseihin (tuottavat) joko umpikujan tai sarjoittain mitäänsanomattomia abstrahoituja muotoiluja, joiden keskinäinen yhteensopivuus ja temaattinen koherenssi jäävät vähäisiksi."⁴⁸

Myöskään jälkikäteinen valvonta ei takaa globaalia tasa-arvoisuutta, aitoa vaikuttavuutta tai konkreettista vastuunkantoa. Instituutioiden kohtaamista haasteista selviämiseen tarjotaan yhä uudelleen niin kutsuttuja liberalistisia uudistuksia: Lisää demokratiaa, koordinaatiota, valvontaa, seuraamuksia, keskustelua, läpinäkyvyyttä, vastuullistamista, laajempaa osallistumista ja sidosryhmien mukaanottamista. Instituutioiden vuosikymmenten työn ja monien reformien jälkeenkään viisasten kiveä ei ole löydetty.⁴⁹ Hoffmannin sanoin

⁴⁵ Kaufman, M. & Crawford, M., *Sex Trafficking in Nepal: A Review of Intervention and Prevention*, 17 *Violence against Women* no. 5, s. 651 - 665 (2011), passim

⁴⁶ Block-Lieb, S. & Halliday, T., *Global Legislators: How International Organizations Make Trade Law for the World* (Cambridge University Press 2017), passim

⁴⁷ IPSP raportti 2017/2018, luku 11, ks. viite 3

⁴⁸ Block-Lieb, S. & Halliday, T., *Legitimation and Global Law Making*, *Fordham Law Legal Studies Research Paper No. 952492*, s. 1-74 (2006), <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.952492> (käyty 15.1.2017), s. 69; tässä kirjoittajat luonnehtivat yleisiä odotuksia vaikka artikkelissa käsitellään myös positiivista poikkeusta (käännös kirjoittajan)

⁴⁹ Id.

“läpinäkyvyyden, tilivelvollisuuden (vastuullistamisen) ja osallistumisen estetiikka ei ole neutraalia: siinä on normatiivinen sisältö, joka palvelee erityisesti ylikansallisten markkinoiden etuja.”⁵⁰ Reformismi ei voi paeta omaa aksiomaattista logiikkaansa eikä perustan väkivaltaa.⁵¹

IPSP:n kansainvälisiä järjestöjä tutkinut ryhmä tarkasteli erityisesti usein tarjottua tilivelvollisuuden ja (tulos)vastuullisuuden periaatetta – johon saattaa kuulua hallinnollisia tai juridisia prosesseja, sertifiointia, raportointia tai muita arviointeja; sekin kuitenkin usein konkretisoituu lähinnä yksittäisen väärintekijän jahtaamiseen, kun taas todelliset ongelmat ja haasteet piilevät systeemin rakenteissa. Näin mikään ei muutu. Ääriesimerkkinä toimii vaikkapa *Anders Kompassin* tapaus liittyen rauhanturvaajien väärinkäytöksien käsittelyn takkuiluun YK:ssa.⁵² Kompass, kenttäoperaatioiden johtaja YK:n ihmisoikeuksien korkean edustajan toimistossa Genevessä, oli pyrkinyt saamaan aikaan toimenpiteitä useiden raporttien pohjalta, joiden mukaan ranskalaiset rauhanturvaajat olivat syylistyneet törkeisiin seksuaalirikoksiin Keski-Afrikan tasavallassa. YK:ssa asia oli jäänyt pyörimään sisäisiin prosesseihin eikä konkreettisiin toimiin ryhdytty. Tällöin Kompass informoi Ranskaa raporttien sisällöstä. Hän joutui YK:ssa sisäiseen tutkintaan tietovuotajana ja hänet hyllytettiin useaksi kuukaudeksi tehtävistään. Vaikka tutkinta lopulta päättyikin Kompassin kannalta myönteisesti eikä syytteitä nostettu, hän irtisanoutui pian kertoen, että oli menettänyt uskonsa organisaatioon, sen hallinnon moraaliin ja vastuullisuuteen.⁵³

On pohdittava, mitä systeemin rakenteet ja perustavanlaatuiset haasteet ovat ja mistä ne tulevat. Aiemmin viitattu Kennedyn tutkimus kertoi kansainvälisten järjestöjen synnystä seuraavaa: Vaikka nykyjärjestöjen esivanhemmat syntyivätkin jo 1800-luvulla, voidaan modernin institutionalisaation alkuna pitää Kansainliiton perustamista 1919 ensimmäisen maailmansodan päätteeksi. Institutionalisaation ominaispiirteisiin kuuluvan tiukan muodollisuuden tai formalismin avulla tahdottiin tehdä selkeä ero sodan ja poliittisen pelin

⁵⁰ Hoffmann 2016, s. 971, ks. viite 20

⁵¹ Ks. yllä

⁵² Ks. esim. Guardian 2016, ks. viite 29; Kompass, Anders, Exclusive: The ethical failure -- Why I resigned from the UN (Jun 17, 2016), IRIN, <http://www.irinnews.org/opinion/2016/06/17/exclusive-ethical-failure---why-i-resigned-un> (käyty 15.1.2017)

⁵³ Hoffmann 2016, s. 971 – 984, ks. viite 20; rauhanturvaamisen väärinkäytösten kitkemisestä ks. myös Otto, Dianne, The Sexual Tensions of UN Peace Support Operations: A Plea for 'Sexual Positivity' XVIII Finnish Yearbook of International Law, 33 - 57 (2007), s. 33-34, 56-57

epäjärjestykseen. Instituutiot lupasivat siirtymän kaaoksesta ja tyranniasta liberaalin vakauden leimaamaan järjestelmään. Institutionalismien salaisuus oli silloin ja on yhä juuri tasapainon luominen tavoitteellisten lupauksen ja vesittävien muodollisten rutiinien välillä.⁵⁴ Instituutioiden arjessa tärkeämmäksi näyttää kuitenkin muodostuvan liike päämäärän sijaan.⁵⁵ Tämä problematiikan syyt juontuvat institutionalisaatiota syvemmälle aina vallitsevan maailmankuvan ideologiseen perustaan. Hoffmanin tuore tutkimus liberalistisesta legalismista toteaa, että liberalismiin (ja legalismiin) sisältyvä instrumentaalinen rationalismi alistaa tarkoituksen toiminnalle ja korvaa miksi-kysymykset miten-kysymyksin.⁵⁶ Kun valtioiden ja niitä edustavien asiantuntijoiden intressien ja erikoistumisalueiden variaatiot ovat niin valtavat kuin Hallidayn ja Block-Liebin tutkimukset osoittavat, tekemisen tavasta yhteisymmärykseen pääseminen on haaste, joka voidaan saavuttaa, kun taas miksi-kysymys jää historiallisen alkuketken vangiksi.⁵⁷

Kennedyn mukaan viime vuosisadan aikana joukko hyvin erilaisia intellektuaaleja loi satoja perusajatuksiltaan hyvin samankaltaisia liberaaleja instituutioita. Kuitenkin jokainen sukupolvi joutui huomaamaan unelmiensa kuihtuvan institutionaalisiksi rituaaleiksi⁵⁸ ja todistamaan Kompassin tavoin organisaatioiden toimimattomuutta. On suoranainen ihme, että usko institutionalisaatioon parhaana tai vähintäänkin ainoana liberaalis-demokraattisen ideologian tarjoamana ratkaisuna pysyi kuitenkin lähes vakiona. Osittain tämä on selitettävissä kääntöpuolelta, jossa pelko ja epäjärjestyksen uhka motivoivat uskon säilyttämistä. Yhdessä usko ja pelko takasivat instituutioiden jatkuvan lisääntymisen.⁵⁹ Kuitenkin on nähtävissä, että järjestöille sälytetyt toiveet imperialismin tai uusimperialismin, kolonialismin ja sodan lopettamisesta ja taloudellisesta tasa-arvosta vesittyvät sanahelinäksi ja horisonttiin katoaviksi tavoitteiksi, kun ne muuttuvat äänestysjärjestyksiksi, kansainvälisen hallinnan prosesseiksi ja riidanratkaisumekanismeiksi.⁶⁰ Jokainen instituutiosukupolvi Kansainliitosta YK:hon ja sen sofistikoituneisiin regiimeihin esimerkkinä YK:n merioikeusyleissopimuksen luoma järjestelmä jakaa näkemyksen toisaalta instituutioiden

⁵⁴ Englanniksi 'assertion' versus 'equivocation', Kennedy 1987, s. 980, ks. viite 18

⁵⁵ id. s. 980

⁵⁶ Hoffmann 2016, s. 965, ks. viite 20

⁵⁷ Block-Lieb & Halliday 2006, ks. viite 48 ja Block-Lieb, S. & Halliday 2017, ks. viite 46

⁵⁸ Ks. myös Charlesworth, Hilary, and Larking, E. (toim.), *Human Rights and the Universal Periodic Review: Rituals and Ritualism* (Cambridge University Press 2014), passim

⁵⁹ Kennedy 1987, id., ks. viite 18

⁶⁰ id. s. 985

välttämättömyydestä, koherenssista, täydentymisestä ja toisaalta niiden romahduksesta.⁶¹ Kansainvälisten instituutioiden menestys on levännyt jatkuvan lupauksen varassa – organisoitumisen määrän ja tason jatkuvassa kasvattamisessa. Kuten talouden kohdalla, globaali pohjoinen on tuudittautunut institutionalisaation, juridifikaation, tribunalisaation ja erikoistumistason ikuisen kasvun ideologian ansaan. Kansainvälisten instituutioiden tehtäväksi on tullut luvata ja vakuutella, että yhteiskunnallinen kehitys jatkuvasti etenee kohti yhä suurempien joukkojen hyvää ja ennen kaikkea kauemmaksi väkivallasta ja petollisesta politikoinnista.⁶² Jos olemme optimisteja, voimme pitää Kansainliiton liikkeelle laukaisemaa institutionalisaatiota yhteisen ihanteen toteutumana ja muistutuksena ihmiskunnan hyvydestä. Jos taas olemme enemmän kyynisiä, voimme kritisoida sitä groteskina hallusinaationa,⁶³ joka jatkuvin harhautuksin estää meitä tarttumasta maailman erilaisiin väkivallan piilorakenteisiin ja perustan vinoumiin. Kennedyn kaukonäköistä päätelmää mukaillen instituutioita voidaan pitää kulttuuristen pelkojemme turvallisina tallelokeroina; mutta toisaalta ne saattavat näyttää myös epä-älyllisyyden ritualisaatioilta,⁶⁴ joissa ajattelu orjuutetaan muodollisissa prosesseissa kunnes tietomme ja kosketuksemme elämismaailmaamme hämärtyy.⁶⁵

Päätelmät

Kansainvälisten järjestöjen ja ylikansallisen institutionalisation tulevaisuus koskettaa jokaista laajasti ja syvästi vapaakaupan, ihmisoikeuksien, rahoituksen, liikenteen, internetin ja muiden järjestöjen toimintojen myötä. Järjestöjen tulevaisuuden kannalta on olennaisen tärkeää tiedostaa ja tunnustaa niiden perusteissa piilevät oletukset ja miettiä, onko nyt tullut aika, joka vaatii näiden perusoletusten uudelleen käsittelyä, jopa uusia ratkaisuja. Institutionalisaation kulta-aika saattaa olla ohi. Jos perustavanlaatuisiin rakenteellisiin ongelmiin ei puututa keinoin, jotka ylittävät institutionaalisen reformismin tautologisen toistelun, institutionalisaation kulta-ajan jälkeinen sykli saattaa olla populistien ja demagogien kulta-aikaa. Uudistajien olisi syytä tarttua tulevaisuuden haasteeseen rivakasti,

⁶¹ Id. s. 987

⁶² Id.

⁶³ Id. s. 988

⁶⁴ Charlesworth & Larking 2014, passim, ks. viite 58

⁶⁵ Kennedy 1987, s. 988, ks. viite 18; myös Hoffmann 2016, s. 969 -71, ks. viite 20

jotta se ei jäisi 1900-luvun kulta-ajan peräänhaikailijoiden eikä 2010-luvun populismin armoille.

Vuoden 2016 monien myllyrysten seurauksena kansainvälinen järjestelmä todistaa instituutioiden kulta-ajan hiipumista, institutionalismin erään syklin päätöstä tai ainakin eräänlaista välitilaa, kun instituutioiden auktoriteetti Euroopan unionista kansainväliseen rikostuomioistuimeen ja transatlanttisen vapaakaupan kaavailuihin ottaa vähintään aikalisää. Auktoriteettien kyseenalaistuksessa epävarmuus ja epävakauden pelko kasvavat. Usein jää huomaamatta käymistilaan liittyvä rakentava potentiaali. Sen paremmin populismin kuin pelon geopolitiikan ei pidä antaa tuhota täysin uudenlaisia avauksia, joita globaalin Leviathanin horjahtelu mahdollistaa. Palautettakoon mieleen Foucault'n ohje Jumalan, ihmisen ja tekijän kuoleman jälkeen: "Meidän pitää paikantaa tekijän (auktoiteetin) häviöstä jäljelle jäänyt tyhjä tila, jäljittää puutteiden ja murtumien jakaumaa ja löytää avaukset, jotka häviäminen paljastaa."⁶⁶

⁶⁶ Foucault, Michel, *What Is an Author?*, teoksessa Faubion, J. (toim.), *Aesthetics, Method and Epistemology* (New Press 1998), s. 209 (käännös kirjoittajan)